

Viite: Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja ratkaisu 30.12.2013 (dnrot 4489/2/10 ja 3543/4/11) puolustusvoimien kirkollisesta työstä ja elämäkatsomustiedon opetuksesta

Kenraali Puheloinen!

Olin kantelija. Kerron a) kirkollisessa työssä odotettavista muutoksista ja niiden välttämättömyydestä, b) elämäkatsomustiedon opetuksen järjestelyiden välttämättömästä parantamisesta sekä c) koko elämäkatsomustiedon opetusta koskevasta mahdollisesta uhasta, jonka toivon Teidän voivan hälventää.

a) Ratkaisu yhtyi uudestaan vaatimukseeni, että valtionkirkkoihin kuuluvatkaan varusmiehet eivät ole velvolliset osallistumaan kirkollisiin tilaisuuksiin. Ratkaisu, kuten kantelunikin, vetosi perustuslakiin: omantunnon vapauden ydinalueeseen. Opetushallitus oli uudistanut vastaavasti ohjeensa vuonna 2006 kanteluideni tähden.

Ratkaisu yhtyi aiemman korjaten vaatimukseeni, että valtionkirkkoihin kuuluvillakin varusmiehillä on oltava oikeus valita kirkollisten oppituntien sijasta elämäkatsomustiedon opetus. Perustelin tätä sillä, että osallistumisvelvollisuus rajoittaa uskonnonvapautta ja yhdenvertaisuutta, jolloin asetuksen antamista koskevan perustuslain pykälän nojalla siitä olisi säädettävä lailla. Ehdotin laille sanamuotoakin. Mutta huomautin, että koska aikuislukiossa ei ole vastaavaa pakkoa, lakia tuskin tulisi.

Pyrin kanteluissani, niiden täydennyksissäni ja vastineissani 2009–2012 olemaan mahdollisimman perusteellinen ja huolellinen. Tällöin myös puolustusvoimat voi vakuuttua, että asiat on selvitetty juurta jaksain, eivätkä ratkaisut olisi voineet olla toiset.

b) Kanteluissani vaadin elämäkatsomustiedon opetuksen paremmin järjestetyksi. Sillä on oltava oma itsenäinen asemansa kirkollisen opetuksen rinnalla ”korvaavan opetuksen” aseman sijasta; opetuksen tavoitteista ja aiheista on oltava omat ohjesääntönsä ja hallinnolliset määräyksensä; opetuksesta on tiedotettava kunnolla; opetuksella on oltava kattava ja **tunnustukseton eli sekulaari** oma oppimateriaalinsa; ja opetus on pidettävä erillään kirkollisista oppitunneista. Kerroin kirjallisten lähteiden perusteella ongelmista näiden kaikkien seikkojen suhteen, ja pidin sitä perustuslain vastaisena syrjintänä.

Olin erityisesti tarkkaan analysoinut joistakin elämäkatsomustiedon aiheista minulle toimitetut tai itse pyytämäni oppimateriaalit. Totesin maanpuolustuksen etiikan materiaalin kelvolliseksi, mutta se perustuikin lukion elämäkatsomustiedon oppikirjan tekstiin. Muissa materiaaleissa oli haittaavaa kirkollisuutta. Sotilaspaheille oli jopa jaettu kirkollista aineistoa sotilasvakuutuksesta opettamisen valmistelemiseksi.

Toivon, että kaikki tämä arvosteluni palvelee asioiden korjaamisessa.

Apulaisoikeusasiamies katsoi elämänkatsomustiedon opetuksen ohjeistuksessa ja oppimateriaaleissa olevan edelleen kehittämisen varaa. Hän huomautti tarkastuksillaan havaitsemastansa koulutuksen laadun huomattavasta vaihtelusta varuskunnittain.

Kantelin siitäkin, että elämänkatsomustiedon opetuksesta vastaavat sotilaspapit: sotilaspapit eivät herätä luottamusta eivätkä muut, oikeasti pätevät ja oikeasti asennoituneet voi tätä opetustehtävää hakea. Tähän voisi tulla korjaus aikaa myöten.

c) Valitettavasti apulaisoikeusasiamies esitti ratkaisussaan, että lisäksi tulisi harkita sitä Maanpuolustuskorkeakoulun lausunnossa esitettyä vaihtoehtoa, että erillisistä kirkollisen alan ja elämänkatsomustiedon oppitunneista luovutaan, jolloin varusmiehille suunnattujen etiikkaa, ihmissuhdetaitoja sekä psyykkistä hyvinvointia käsittelevien oppituntien sisällön ja toteutuksen tulisi olla sellainen, että kaikki varusmiehet uskonnollisesta vakaumuksesta riippumatta voivat opetukseen osallistua. (MPKK:n lausunnossa sotilaspappeja oli myös pidetty kokemuksen ja koulutuksen puolesta sopivina vastaamaan yhteisten oppituntien toteuttamisesta.)

Vastineessani lausuntoon torjuin täysin tämän vaihtoehdon. Se aiheuttaisi aivan aiheetta vain uusia ongelmia, mitä apulaisoikeusasiamies ei oivaltanut.

Tunnustuksettomaan elämänkatsomustiedon opetukseen voisi jokainen varusmies osallistua, sillä sehän ei ole kenenkään mahdollisen uskonnollisen vakaumuksen vastaista. Mutta kun sekulaari elämänkatsomustieto ei siis kelpaisi MPKK:lle yhteiseksi opetuksiksi, kun MPKK viittaa uskonnollisiin vakaumuksiin, jollaista ateisteilla ei edes ole, kun MPKK ajattelisi sotilaspapit opetuksen toteuttamisesta vastaamaan ja kun ev.-lut. kirkolla on enemmistöasema ja tätä laajempikin hegemonia, niin MPKK:n ehdottama vaihtoehto tarkoittaisi yhteistä sotilaspappijohtoista opetusta, joka lähtisi uskonnoista, erityisesti valtionkirkkojen. Mutta sellainen opetus loukkaisi ateistien perus- ja ihmisoikeuksia. Ateistien olisi kieltäydyttävä opetukseen osallistumisesta ja itse asiassa koko asepalveluksesta. Suositteisin totaalkieltäytymistä.

Sellainen onneton ja nurinkurinen seuraus kanteluillani siis voisi olla: valtionkirkkoihin kuulumattomien varusmiesten pakottaminen uskontoiseen opetukseen. **Uskonnonvapaus astuisi puolustusvoimissa taaksepäin.** Olen kuitenkin toistuvasti vaatinut, että elämänkatsomustiedon opetuksen on saatava säilyä sekulaarina, aivan kuten se on säilynyt aikuislukiossa.

Pyydän Teitä, että Te puolustusvoimain komentajana torjutte tällaisen uhan. Vakuuttakaa minulle, että puolustusvoimat ei suunnittele MPKK:n ehdotuksen suuntaista kaikille varusmiehille pakollista uskonnollisia Aspekteja sisältävää opetusta. Vai haluatteko sen sijaan lausua, että puolustusvoimat ei ole ateisteja varten?

Tervehtien, itse pasifistisista syistä aikanaan aseista kieltäytynyt,

Jouni Luukkainen, matematiikan dosentti
puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry (www.ateistit.fi)
Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI
050 4480 295, (09) 7534 703; jouni.luukkainen@helsinki.fi